

NGHIÊN CỨU PHƯƠNG PHÁP DẠY HỌC ÂM NHẠC CỦA SUZUKI VẬN DỤNG VÀO DẠY HỌC GUITAR CHO HỌC SINH LỚP 10

I NGUYỄN HOÀNG LINH

Email: hoanglinhqm032@gmail.com
Trường ĐHSP Nghệ thuật Trung ương

I TRẦN QUỐC VIỆT

Email: quocviet.1511hg@gmail.com
Trường ĐHSP Nghệ thuật Trung ương

A RESEARCH ON THE SUZUKI METHOD APPLIED TO GUITAR LESSONS FOR GRADE 10

TÓM TẮT

ABSTRACT

Phương pháp dạy học âm nhạc của Suzuki hướng tới sự phổ cập âm nhạc rộng rãi đến mọi đối tượng và lứa tuổi.

Phương pháp này ban đầu được tiến sĩ Shinichi Suzuki đề xuất và sử dụng cho giảng dạy violin. Trên nền tảng đó, nó đã được áp dụng vào dạy học nhiều nhạc cụ khác trong đó có guitar [6]. Hiện nay, cùng với sự ra đời của chương trình giáo dục phổ thông 2018, môn Âm nhạc đang từng bước được đưa vào giảng dạy ở cấp trung học phổ thông với mục tiêu hướng tới là sự phát triển toàn diện của học sinh thông qua giáo dục nghệ thuật, tư duy thẩm mỹ và xa hơn là định hướng nghề nghiệp cho các em. Đáng chú ý, guitar đã được đưa vào nội dung giảng dạy của 2 bộ sách Chân trời sáng tạo và Kết nối tri thức với cuộc sống. Bài viết này mô tả các giải pháp dạy học guitar cho học sinh lớp 10 được nhóm đề xuất dựa trên những nghiên cứu kỹ lưỡng về phương pháp dạy học âm nhạc của Suzuki, qua đó góp phần nâng cao chất lượng giảng dạy guitar ở cấp trung học phổ thông và gây hứng thú cho học sinh với nhạc cụ này.

Từ khóa: Phương pháp Suzuki; Dạy học guitar cho học sinh lớp 10; Chương trình giáo dục phổ thông 2018

1. Đặt vấn đề

Trong bối cảnh toàn cầu hóa hiện nay, với sự phát triển của công nghệ thông tin và đặc biệt là sự ra đời của chương trình giáo dục phổ thông 2018, môn âm nhạc đang ngày càng được coi trọng. Đáng chú ý, môn học này đã được đưa vào giảng dạy ở cấp trung học phổ thông để hướng tới sự phát triển toàn diện cho học sinh phổ thông nói chung và cấp trung học phổ thông nói riêng [2]. Hát và nhạc cụ là hai phương án lựa chọn thuộc chương trình âm nhạc cấp trung học phổ thông [1]. Trong khi hát là nội dung quen thuộc thì guitar là nội dung tương đối khó và mới đối với giáo viên và học sinh trung học phổ thông. Với học sinh, các em cần được xây dựng nền tảng lý

The Suzuki method aims to music education for people at any age level. Initially, it was offered only for violin classes by Dr. Shinichi Suzuki. On the basis of his philosophy, many pedagogists flexibly applied it to a variety of musical instrument classes, including guitar [6]. Nowadays, as a result of the 2018 General education programme's emergence, music is gradually brought into high school as a subject to facilitate students' comprehensive development by means of art, aesthetic thinking education and furthermore to make their career orientation. Remarkably, guitar lessons become an alternative choice of music curriculum for grade 10 by book Creative Horizons and book Connecting knowledge to life. This article shows our pedagogical solutions to guitar lessons for grade 10, which we offered after doing thorough research on the Suzuki method. By that way, it helps to enhance guitar lessons' quality in high schools and nurse students' interest in this instrument.

Keywords: The Suzuki method; guitar lessons for grade 10; the General 2018 general education programme

thuyết âm nhạc cơ bản để học tốt guitar. Song song với đó, giáo viên không những phải có trình độ chuyên môn tốt, nghiệp vụ sư phạm giỏi để truyền tải kiến thức, hình thành năng lực cho học sinh mà còn phải xây dựng được hệ thống phương pháp dạy học thích hợp nhằm đáp ứng được yêu cầu của chương trình âm nhạc cấp trung học phổ thông. Thông qua thực tập, chúng tôi nhận thấy đối với dạy học nhạc cụ, quan trọng nhất là tạo cho học sinh sự hứng thú và tình yêu âm nhạc mà nội dung cốt lõi trong đó là năng lực thể hiện âm nhạc. Sau khi tìm hiểu phương pháp dạy học âm nhạc của Suzuki với đặc trưng là tính giáo dục phổ cập, chúng tôi nhận thấy phương pháp này tương đối phù hợp với dạy học âm nhạc phổ

EDUCATION

thông mà cụ thể là dạy học guitar cho học sinh lớp 10. Thông qua đề tài nghiên cứu này, chúng tôi muốn thực hiện những nội dung sau:

- Đề xuất phương pháp dạy học guitar hiệu quả cho học sinh lớp 10.
- Gây dựng sự hứng thú, say mê và tình yêu cho học sinh đối với môn âm nhạc.
- Tìm ra những học sinh có năng khiếu để định hướng theo con đường âm nhạc chuyên nghiệp.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Giới thiệu phương pháp dạy học âm nhạc của Suzuki

a. Giới thiệu về Shinichi Suzuki

Shinichi Suzuki (1898 - 1998) là một nghệ sĩ violin, nhà triết gia, nhà giáo dục người Nhật Bản. Đồng thời ông cũng là nhà sáng lập phương pháp Suzuki dành cho giáo dục âm nhạc và triết lý giáo dục cho mọi lứa tuổi, năng lực. Ông là một nhà sư phạm lỗi lạc, đặc biệt quan tâm vấn đề giáo dục năng lực cho trẻ em. Theo quan điểm của ông, trẻ em cần có môi trường học tập phù hợp và được giáo dục tình yêu âm nhạc ngay từ nhỏ bằng những cách thức gần gũi nhất [3]. Đây là một điểm mới trong giáo dục âm nhạc của Suzuki. Bởi trước đó, nhạc cụ cổ điển ít khi được giảng dạy cho trẻ mầm non. Thậm chí, việc giáo viên nhận giảng dạy trẻ không qua kiểm tra hoặc biểu diễn đầu vào là càng hiếm gặp. Ông mở trường âm nhạc Matsumoto mà không sàng lọc chất lượng đầu vào của người học. Nhiều nghệ sĩ violin Nhật Bản tham gia dàn nhạc cổ điển phương Tây đã trưởng thành từ ngôi trường này. Suzuki được phong tặng danh hiệu tiên sĩ âm nhạc danh dự của nhạc viện New England (1956), nhạc viện Oberlin. Năm 1993, ông được trao giải Nobel về hòa bình.

b. Giới thiệu về phương pháp Suzuki

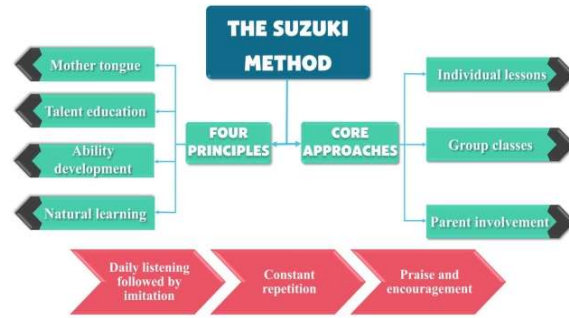
Shinichi Suzuki đã chỉ ra rằng trẻ em học ngôn ngữ mẹ đẻ rất dễ dàng dù ngôn ngữ đó có phức tạp đến đâu. Trẻ học thông qua việc lắng nghe, chủ yếu là từ cha mẹ và gia đình rồi sau đó bắt chước. Nếu những cố gắng của trẻ trong việc tập nói và học từ vựng nhận được lời khen và ủng hộ tích cực thì quá trình học của các em trở nên rất dễ dàng. Do đó, trẻ có thể tiếp thu một vốn từ vựng khổng lồ mà dường như không cần cố gắng quá nhiều. Suzuki nhận thấy rằng hoàn toàn có thể vận dụng các bước trong quá trình học tập ngôn ngữ của trẻ vào dạy học âm nhạc để phát huy khả năng tiếp thu ở các em. Quy trình ông đưa ra gồm 3 bước như sau:

Bước 1: Lắng nghe và bắt chước theo

Bước 2: Lặp lại nhiều lần

Bước 3: Lời khen và sự khích lệ

3 bước này cần phải tuân thủ theo 04 nguyên tắc sau: Mother tongue, giáo dục tài năng, phát triển năng khiếu, học theo cách tự nhiên nhất. [7]

2.2. Vận dụng phương pháp dạy học âm nhạc của Suzuki vào dạy học guitar cho học sinh lớp 10

a. Phương pháp học tập cá nhân

Trước khi tiến hành dạy học, giáo viên cần tìm hiểu thông tin cụ thể về thể trạng, sở thích và học lực trên lớp của từng em học sinh. Đây là những vấn đề hết sức quan trọng bởi học sinh ở độ tuổi này có sự phát triển tương đối khác nhau về tâm sinh lý. Thông qua đó, giáo viên giải quyết được 03 vấn đề:

- Chọn cỡ đàn phù hợp với từng học sinh.
- Đưa ra cách tiếp cận sự phạm phù hợp.
- Nắm bắt được tình trạng học tập của học sinh.

Giai đoạn 1: Lắng nghe và bắt chước theo

- Lắng nghe: Học sinh cần được học tập trong môi trường thường xuyên tiếp xúc với âm nhạc. Trong các giờ học, giáo viên sử dụng các phương tiện dạy học trực quan: loa đài, video clip, file âm thanh là những tác phẩm độc tấu, hòa tấu trên đàn guitar giúp tăng sự kết nối với môn học.

- Bắt chước theo: Sau khi lắng nghe tác phẩm trong sách, giáo viên đàn mẫu cho học sinh làm theo, yêu cầu các em phải tập trung và ghi nhớ cách giáo viên cầm đàn, xếp ngón tay trái và gảy nốt ở tay phải. Mỗi em thực hiện tác phẩm đó trên đàn dưới sự hướng dẫn và sửa sai của giáo viên. Sau đó giáo viên hướng dẫn học sinh xác định các nốt và vị trí tương ứng của chúng trên đàn guitar. Điều này giúp học sinh nhớ nốt rất nhanh và tạo phản xạ về sau cho các em.

Giai đoạn 2: Lặp lại nhiều lần

Giải pháp chung:

- Trò chơi đoán nhanh nốt nhạc: Học sinh chuẩn bị vở chép nhạc, viết các nốt lên khuông nhạc và ghi nhớ vị trí tương ứng của chúng trên cần đàn. Sau đó, giáo viên chỉ một nốt bất kì để học sinh trả lời rồi thực hành trên đàn.

- Luyện ngón và ngồi chơi đàn ở tư thế thả lỏng: Tư thế ngồi đúng ngay từ đầu là một trong những vấn đề cần được chú trọng [4]. Vì vậy, song song với luyện ngón, giáo viên cần hướng dẫn học sinh ngồi chơi đàn ở tư thế thả lỏng. Ngồi đúng tư thế, học sinh sẽ tránh được các vấn đề cột sống, hạn chế mệt mỏi và căng thẳng trong quá trình luyện tập.

EDUCATION

- Luyện tập gảy dây buông: Thông thường, học sinh được chú trọng hoàn thiện tác phẩm càng sớm càng tốt. Tuy nhiên, phương pháp Suzuki lại tập trung vào xây dựng tiếng đàn đẹp ngay từ đầu cho người học [4]. Do đó, chúng tôi đã đề xuất một số bài tập dây buông cho 2 kỹ thuật cơ bản là móc dây và ép dây để học sinh thực hiện bổ trợ song song với bài thực hành trên lớp.

- Luyện tập cách xếp ngón: Đa phần học sinh nếu không được giáo viên hướng dẫn, chỉnh sửa có xu hướng xếp ngón tự do. Với vấn đề này, chúng tôi có giải pháp như sau:

+ Xếp ngón theo số thứ tự các ngăn phím: Học sinh cần lưu ý rằng các ngón tay trái được đánh số 1, 2, 3, 4 tương ứng với các ngăn phím 1, 2, 3, 4. Tránh dùng sai ngón bằng cách thực hiện xếp ngón ở một dây bất kì. Giáo viên đọc nốt nhạc cho học sinh phản xạ bấm lên dây đàn đến khi không còn nhầm lẫn nữa. Bên cạnh đó, học sinh cần thực hiện các bài luyện ngón.

+ Nhắc, chuyển ngón đúng và đủ: học sinh cần phải bấm cho đủ trường độ rồi mới chuyển sang nốt tiếp theo khi thực hành. Nội dung này cũng cần được thực hiện nhiều lần để tạo thói quen cho các ngón tay trái.

- Luyện tập kỹ thuật gảy tiết điệu Waltz và Fox: Đây là nội dung quan trọng trong chương trình âm nhạc lớp 10. Ứng dụng nguyên tắc lặp đi lặp lại, nhóm đề tài đề xuất phương án đối với từng tay như sau:

+ Tay trái: Bấm từng hợp âm cơ bản, khi chuyển hợp âm cần thực hiện chính xác hợp âm tiếp theo. Học sinh thực hiện 7-10 lần chuyển hợp âm liên tục để tạo sự linh hoạt cho ngón tay, giúp nhanh chóng định vị được nốt nhạc trên cần đàn khi bấm nhiều nốt cùng một lúc.

+ Tay phải: Gảy dây buông theo từng tiết điệu (Fox/Waltz) đến khi thực hiện thành thạo rồi sau đó mới kết hợp với tay trái. Với nội dung này, học sinh cần lưu ý sử dụng dây bass (4, 5, 6) để nhấn vào đầu phách và gảy nhẹ 3 dây còn lại (1, 2, 3) ở phách yếu (điệu Waltz) hoặc hát lên (điệu Fox). Sau khi tập luyện và ghép nhuần nhuyễn 02 kỹ thuật trên, học sinh thực hiện đệm hát ca khúc trong sách giáo khoa và một số ca khúc do giáo viên đề xuất.

Giải pháp theo năng lực học sinh:

- Thị tấu: Đây là giải pháp bồi dưỡng cho học sinh giỏi. Nội dung này là vấn đề mà nhóm NCKH muốn bổ sung bởi nó đóng vai trò đặc biệt quan trọng đối với phát triển năng lực thể hiện âm nhạc của học sinh [6]. Trước hết, phải xác định rõ thị tấu là một nội dung khó, đòi hỏi học sinh phải có trình độ chuyên môn nhất định mới có thể thực hiện được. Nhóm đề tài có đưa ra một số giải pháp cụ thể như sau:

+ Đọc nhạc: Giáo viên hướng dẫn học sinh vận dụng

kiến thức đọc nhạc đã được học để đọc nốt các bài thực hành/ các tác phẩm được đề cập trong sách giáo khoa và tài liệu Suzuki. Từ đó áp dụng vào thực hành trên đàn guitar mà không có sự làm mẫu của giáo viên.

+ Thị tấu tác phẩm đơn giản: Giáo viên chọn ra 03 học sinh có năng lực tốt để thực hiện thị tấu ngay tại lớp mà không cần sự hướng dẫn, làm mẫu từ giáo viên. Sau 10 phút chuẩn bị, các em lần lượt trình bày tác phẩm của mình dưới sự quan sát và nhận xét của giáo viên.

- Tập kỹ thuật legato và staccato: Đây là 2 kỹ thuật cơ bản của guitar. Giáo viên hướng dẫn nội dung này cho những em học sinh có năng lực tốt. Trước hết là tập 2 kỹ thuật này bằng các bài luyện ngón rồi sau đó mới thực hành tác phẩm. Học sinh cần xác định rõ kỹ thuật legato là đánh liền tiếng, khi thể hiện kỹ thuật này tránh để âm thanh bị ngắt quãng; còn staccato là kỹ thuật đánh ngắt và này, khi thể hiện kỹ thuật này cần phải nhả ngón bấm ngay khi âm thanh vừa vang lên.

- Tạm dừng đọc nhạc: Bản chất của phương pháp này là học sinh bắt chước hoàn toàn giáo viên mà không sử dụng bản nhạc. Sau khi đã thực hành quen trên đàn, học sinh mới học cách đọc bản nhạc. Nguyên tắc này chỉ phù hợp với những em học sinh ít năng khiếu, chậm tiếp thu. Mục tiêu của các em chỉ dừng ở đánh đúng nốt nhạc, duy trì được tình yêu với cây đàn guitar. Không nên lạm dụng phương pháp này bởi nó gây hạn chế năng lực thị tấu về sau của học sinh.

Giai đoạn 3: Lời khen và sự khích lệ:

Độ tuổi 15 là giai đoạn dậy thì, do đó các em luôn khao khát sự ghi nhận từ người lớn. Như một lẽ tất yếu, sự động viên, ủng hộ từ giáo viên, gia đình và bạn bè là động lực trực tiếp thúc các em theo đuổi đam mê âm nhạc. Chúng tôi đưa ra 02 giải pháp sau:

- Tổ chức biểu diễn tại lớp: Từng học sinh lên biểu diễn trước lớp một tác phẩm đã học. Sau đó, giáo viên chỉ ra ưu điểm của mỗi em trước lớp để học sinh cùng phát huy. Bên cạnh đó, các em có thêm kinh nghiệm biểu diễn sân khấu.

- Xây dựng hoạt động ngoại khóa: Giáo viên tổ chức chương trình ngoại khóa ngắn hạn, đi đến là các buổi biểu diễn guitar, các cửa hàng nhạc cụ hoặc các phòng hòa nhạc. Sau chuyến đi, học sinh viết bài thu hoạch và nộp lại cho giáo viên.

b. Phương pháp học tập theo nhóm

Học tập theo nhóm là một trong những cách tiếp cận quan trọng trong phương pháp dạy học âm nhạc của Suzuki [6].

Giai đoạn 1: Lắng nghe và bắt chước theo

EDUCATION

Ở giai đoạn đầu tiên, học sinh được chia nhóm ngẫu nhiên để tạo sự gắn kết giữa các em. Trước hết, trong quá trình nghe nhạc học sinh được khuyến khích làm việc theo từng nhóm để trả lời câu hỏi của giáo viên về tác phẩm đang nghe. Sau khi giáo viên đàn mẫu tác phẩm, các thành viên trong nhóm có nhiệm vụ ghi nhớ và hỗ trợ nhau thực hiện theo chỉ dẫn của giáo viên.

Giai đoạn 2: Lặp lại nhiều lần

- Phân loại học sinh theo 2 trình độ: giỏi, khá. Nhiệm vụ của từng nhóm dựa theo phân hóa như sau:

+ Nhóm giỏi: Bên cạnh nội dung thực hành trên lớp bao gồm tư thế chơi đàn, kỹ thuật bấm, gảy dây cơ bản, học sinh thực hành các nội dung nâng cao như sắp ngón, tạo tiếng đàn đẹp, thể hiện cảm xúc âm nhạc và năng lực cảm thụ tác phẩm, thị tấu một số tác phẩm âm nhạc đơn giản. Bên cạnh đó, học sinh nhóm này được giáo viên cho thực hành bài luyện gam giọng Đô trưởng ở thế tay thứ nhất. Từ đó, các em biết cách xác định vị trí các nốt nhanh chóng khi chơi đàn.

+ Nhóm khá: Luyện tập tư thế ngồi chơi đàn chuẩn, giữ đàn chắc chắn và thoải mái, nắm được các kí hiệu của tay trái, tay phải. Tiếp đến học tên 6 dây buông và các nốt trên ba phím đầu cần đàn.

Giai đoạn 3: Lời khen và sự khích lệ

- Tổ chức chương trình giao lưu giữa các em học sinh các lớp, các nhóm: Tạo sự cọ sát và môi trường thể hiện năng lực cho các em. Từ đó, các em học sinh giỏi nhận biết bản thân còn những điểm hạn chế nào để khắc phục, học sinh trung bình, khá có động lực cố gắng và học hỏi từ các bạn giỏi hơn.

- Tổ chức các ban nhạc hòa tấu theo nhóm: Giáo viên tổ chức chia lớp thành 05 nhóm, mỗi nhóm đều được phân công đầy đủ nhạc cụ (guitar, kèn phím/recorder). Sau khi được hướng dẫn theo từng bè, các nhóm có nhiệm vụ phân công vị trí cho nhau trên sân khấu lớp, lắng nghe, chỉnh sửa để hoàn thiện tác phẩm. Sau đó, từng nhóm lên báo cáo trước lớp bằng hình thức biểu diễn.

c. Kết hợp với gia đình

Phương pháp Suzuki có một đặc tính nổi bật, đó là luôn đề cao vai trò của cha mẹ. Với học sinh lớp 10, việc liên hệ với gia đình là thực sự cần thiết để giáo dục, định hướng tương lai cho các em. Do đó, tam giác Suzuki cần được thực hiện xuyên suốt cả 03 giai đoạn [6]. Chúng tôi đề xuất 04 biện pháp sau:

- Xây dựng nhóm học tập trên các nền tảng mạng xã hội với phụ huynh những học sinh có năng lực, định hướng theo nghệ thuật, đặc biệt là guitar. Trong đó,

giáo viên một mặt trao đổi tình hình học tập trên lớp của học sinh với gia đình, mặt khác nắm bắt được nguyện vọng của từng em để xây dựng lộ trình phù hợp.

- Sử dụng sổ liên lạc giữa giáo viên và gia đình: Giáo viên ghi chú những ưu điểm và hạn chế của học sinh khi tham gia học tập trên lớp. Gia đình dựa vào nội dung đó tìm cách phát huy điểm mạnh và giúp đỡ để các em vượt qua khó khăn. Ngược lại, gia đình cũng trình bày nguyện vọng, sở thích của học sinh vào sổ để giáo viên có phương án dạy học phù hợp.

- Khích lệ gia đình cho học sinh tham gia các hoạt động ngoại khóa: biểu diễn văn nghệ tại nhà trường, tham gia các câu lạc bộ âm nhạc. Từ đó, năng lực chuyên môn và tình yêu âm nhạc trong các em được bồi đắp, phát triển.

- Khuyến khích cha mẹ tập đàn cùng học sinh để tối ưu tính hiệu quả, giúp học sinh giải quyết vấn đề trong một số nội dung khó như: thị tấu, hòa tấu, ứng tác.

3. Kết luận

Sau khi thực nghiệm tại trường trung học phổ thông Việt Nam - Ba Lan, chúng tôi nhận thấy dạy học guitar theo phương pháp Suzuki giúp học sinh tiếp thu kiến thức một cách tự nhiên, thoải mái, phù hợp với nhận thức. Từ đó, các em phát triển kỹ năng chơi đàn, kiến thức và khả năng cảm thụ âm nhạc. Học sinh học theo phương pháp Suzuki có khả năng ghi nhớ, tư duy logic, óc sáng tạo và kỹ năng giao tiếp tốt. Các em không những nắm bắt kiến thức nhanh chóng mà còn rèn luyện được thái độ học tập tích cực, biết đoàn kết làm việc nhóm, hỗ trợ lẫn nhau tạo nên môi trường học tập đầy sự hứng thú và say mê với âm nhạc. Vận dụng phương pháp dạy học âm nhạc của Suzuki vào dạy học guitar cho học sinh lớp 10 là hoàn toàn phù hợp, đáp đủ các mục tiêu chương trình giáo dục phổ thông 2018 đề ra. Phương pháp Suzuki có thể áp dụng hiệu quả vào dạy học guitar cho học sinh lớp 10 tại các trường trung học phổ thông, giúp phổ cập âm nhạc và định hướng nghề nghiệp cho học sinh. Việc tiếp tục nghiên cứu và ứng dụng phương pháp này sẽ góp phần nâng cao chất lượng giáo dục âm nhạc trong nhà trường.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Phạm Phương Hoa chủ biên (2022), *Sách giáo khoa âm nhạc 10, Nhà xuất bản giáo dục Việt Nam.*

2. Nguyễn Thị Tố Mai (2021), *Sách chuyên khảo Phương pháp dạy học âm nhạc, tài liệu lưu hành nội bộ Trường Đại học Sư phạm Nghệ thuật TW.*